

5. Скутина Т.В. Конфликтная компетентность как ресурс развития межличностного общения подростков : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук : 19.00.13 "Психология развития, акмеология" / Т.В. Скутина.— Москва, 2008. — 21с.

6. Петровская Л.А. К вопросу о природе конфликтной компетентности / Л.А. Петровская // Вестник Московского университета. — Серия 14 : Психология. — М. : Изд-во МГУ, 1997. — №4. — С. 41–45.

7. Хасан Б.И. Конструктивная психология конфликта / Б.И. Хасан — СПб. : Питер, 2003. — 250с.

Стаття надійшла до редакції 23.06.2010р.

УДК 371.15

А.О. Томіліна
аспірантка,
Криворізький ДПУ

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ Й ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

У статті розглядаються основні проблеми контролю й оцінювання якості знань студентів у вищих навчальних закладах, що виявляються автором при розгляді різних підходів до контрольне-оцінювального процесу.

Ключові слова: контроль, оцінка, якість знань.

В статье рассматриваются основные проблемы контроля и оценивания качества знаний студентов в высших учебных заведениях, которые выявляются автором при рассмотрении различных подходов к контрольно-оценочному процессу.

Ключевые слова: контроль, оценка, качество знаний.

The article is devoted to the problems of the students' estimation at the high school which are revealed during the consideration of the different approaches to the valuation process by the author.

Key words: the control, an estimation, quality of knowledge

Постановка проблеми. У будь-яких країнах світу чи то в економічно та культурно розвинутих, чи в країнах середнього рівня розвитку особлива увага надається якості життя людей, що знаходиться в прямій залежності від рівня підготовки спеціалістів, що задіяні у виробничій, науковій та освітянській сферах. Саме тому, залишаються завжди актуальними проблеми якості й ефективності освіти у навчальних закладах різного рівня. В умовах науково-технічного прогресу постійно змінюються підходи до контролю та оцінки якості освіти, без яких неможливе підвищення рівня професіоналізму випускників вищих навчальних закладів та всебічного розвитку освітнього простору, підвищення престижу та конкурентоспроможності вітчизняної вищої освіти. Болонський процес, що впроваджується у вітчизняні вищі навчальні заклади, в значній мірі стимулює перегляд та перебудову методології та принципів контролю й оцінки знань студентів відносно міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженнями контролю й оцінки знань, вмінь та навичок студентів займаються багато вчених та педагогів-практиків, приділяючи увагу різноманітним аспектам даної складової навчального процесу: модульно-рейтинговому оцінюванню навчальних досягнень студентів (А. Кузьмінський, І. Носаченко, Г. Мустафаєва, А. Бойко, В. Окалелов,

Л. Шевцов, О. Безносюк, Є. Мочалін, І. Гладкій, В. Мощенко та ін.); контролю залишкових знань (Г. Кривуля, О.Шкіль, В. Каук); проблемам удосконалення контролю й оцінки знань (І. Зварич, А. Малихін, М. Сметанський), контролю засобами інформаційних технологій (В. Наводнов, О. Масленіков, Т. Коджа, І. Булах, Р. Колуд) тощо. Але існує цілий ряд питань щодо контролю й оцінювання якості знань студентів, що потребують свого розгляду на сучасному етапі.

Мета статті: виявити основні проблеми контролю й оцінювання якості знань студентів у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Для кращого розуміння проблем контролю й оцінювання якості знань студентів доречним було б розглянути такі педагогічні терміни, як “контроль”, “оцінка” та “якість знань”.

У своїх педагогічних роботах Л. Крившенко дає визначення контролю як спостереженню за засвоєнням знань, вмінь та навичок [10, с.416]. М. Терехін зазначає, що контроль є складним дидактичним комплексом, що включає послідовну зміну однієї педагогічної діяльності іншою [12, с.5]. Таким чином, традиційно, спочатку проводиться спостереження та перевірка, у результаті чого проводиться виявлення та вимірювання контролюючого матеріалу, з урахування цієї інформації далі відбувається оцінювання та його вираз у певному кількісному еквіваленті чи словесному коментарі.

За Л. Крившенко, оцінка являє собою визначення ступеню знань, вмінь та навичок [10, с.418], а за Н. Гарлушкіной, оцінка – це “характеристика результатів учебной и педагогической деятельности, мнение о качестве и эффективности используемых образовательных технологий” [4, с.143].

За педагогічними словниками якість знань виявляється “в результате многоаспектного анализа усвоения и применения знаний человеком в различных видах деятельности” [1, с.114], передбачає “співвіднесення видів знань(закони, теорії, прикладні, методологічні, оцінювальні знання) з елементами змісту освіти й тим самим з рівнем засвоєння” [3, с.373] та відзначається наступними рисами: системність, оперативність, узагальненість, систематичність, гнучкість, повнота, глибина, конкретність тощо.

Однією з важливих складових навчального процесу у вищих навчальних закладах є контроль й оцінка знань студентів. Як відомо, контроль й оцінка у вищій школі – це не тільки показник активної, професійної, методично доцільно спланованої роботи викладача чи успішність, працездатність і старанність студента, а саме показник їх сумісної продуктивної діяльності. Якість отриманих та засвоєних знань багато в чому залежить і від забезпечення якісного контролю, бо його функціями є не тільки контролююча та діагностична, а також навчальна, виховна, стимулююча, розвивальна, прогностична, коригувальна тощо. Під якістю контролю знань розуміється його своєчасність, ненав’язливість, об’єктивність, систематичність, системність, наявність індивідуального підходу, нормативність тощо.

У педагогічній практиці кількісна оцінка знань була, є та ймовірно буде ще тривалий час основним показником ефективності та якості на-

вчання як у середніх загальноосвітніх, так і у вищих навчальних закладах. Але сучасний стан розвитку суспільства, включно і техніки, що використовується у практиці навчання й оцінювання знань студентів, потребує модернізації прийомів контрольної-оцінювального процесу. Ці проблеми зазначаються як вітчизняними, так і зарубіжними педагогами, а тому є таким цікавим досвід вирішення цих проблем навчальними закладами країн Європи, що працюють за Болонською системою, США та інших держав.

Педагоги пропонують різноманітні шляхи вирішення протиріч і проблем, що стосуються якості контролю й механізмів оцінювання знань студентів. Так, І.М. Носаченко вважає, що стимулююча функція оцінки знань значно підвищиться при впровадженні рейтингового контролю [9, с.32]. Багато в чому з цим нововведенням можна погодитись, тому що воно дійсно спричиняє низку позитивних моментів, крім зростання стимулюючого фактора, ще й тому, що контроль набуває систематичності та комплексності, відкритості та чіткості вимог до студента, що забезпечує об'єктивність оцінювання. Але впровадження модульно-рейтингової системи контролю й оцінки знань виявляє і деякі проблеми, відповіді на які ще не знайдені, наприклад, як оптимально змінити методику викладання, яка шкала оцінювання є стандартом при рейтинговому контролі, який перелік вимог необхідно скласти для отримання рейтингової оцінки за кожен модуль, і хто його повинен складати, сам викладач чи адміністрація. Питанням залишається, що повинно оцінюватись: результат засвоєння навчального матеріалу студентами по відношенню до рівня знань один одного в межах академічної групи чи відносно державних стандартів, розроблених МОН України.

Стимулюючу функцію системи контролю навчальної роботи студентів вивчала І. Зварич, виокремлюючи шість традиційних видів контролю (попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, заключний) [5, с.43]. Нею зазначено й обґрунтовано головні принципи контролю: індивідуальний характер, систематичність, тематична спрямованість, диференційованість, об'єктивність, вимогливість викладача, умотивованість та справедливість оцінки, системність вимог. Дійсно, це "золоті правила" контролю, котрими повинен керуватись кожен викладач, але виникає відразу питання, які методи та прийоми краще використовувати для найбільш повної та ефективної реалізації даних принципів контролю в навчальній практиці вищої школи.

Особливої уваги заслуговує диференційований контроль. Цей вид контролю знань розглядається в працях А. Бударного, В. Буряка, А. Кірсанова, В. Паламарчук, В. Сухомлинського, М. Клевченя, І. Унт та ін.. Вони вбачають диференціацію в навчальному процесі як можливість студентів самовільно обирати для себе рівень засвоєння навчального матеріалу та рівень оцінювання, самооцінювання чи взаємооцінювання. Основна вимога при цьому, щоб найнижчий рівень оцінки відповідав основним вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики з відповідної спеціальності.

Найширше використовується трьохрівнева диференціація контролю й оцінювання навчального процесу, а саме: перший рівень відповідає засвоєнню знань на відтворенні навчального матеріалу за підручником та текстами лекцій, другий – передбачає крім засвоєння навчального матеріалу сформованість вмінь до його використання в традиційних ситуаціях, і третій, найвищий рівень, що включає в себе не тільки здатність до відтворення навчального матеріалу, а й уміння його творчо застосовувати у різноманітних завданнях та у дослідницькій роботі. Особливістю диференціації є те, що студентам надаються не різнорівневий навчальний матеріал, а однаковий, що відповідає державним вимогам, і обов'язковий мінімум повинні засвоїти всі студенти. Тільки на базі цих базових знань студенти мають можливість удосконалювати свої знання та виконувати завдання другого та третього рівней. Перевага диференційованого контролю й оцінювання якості навчального процесу в тому, що всі студенти академічної групи мають можливість включатись в активний навчальний процес, відповідно до своїх інтелектуальних можливостей. Крім того, це в значній мірі підсилює стимулюючу функцію контролю й оцінювання знань. Таким чином, диференційований контроль, у першу чергу, орієнтується на індивідуальний підхід до студента, активізацію його пізнавальної діяльності, підвищення його самооцінки, вмотивованість до більш глибокого вивчення навчальної дисципліни. Особливістю диференціації можна назвати факт, що цей вид контролюючих дій передбачає на першому етапі чітку організацію контролю засвоєння базового рівня та забезпечення студентів завданнями творчого характеру та умовами їх виконання, що відповідають другому та третьому рівням.

Заслужує на увагу і такий інноваційний метод контролю й оцінювання знань студентів, як портфоліо у вищій школі, яке на даний момент рекомендується до впровадження офіційними наказами МОН України [7, С.8-16; 8, С.12-26]. У європейських країнах і США метод портфоліо є достатньо розповсюдженим протягом останнього десятиліття, є не тільки формальністю чи протиставленням стандартному оцінюванню, а і повноціною результативною підсумковою контролюючою мірою професійної підготовленості та спроможності студента.

За твердженням О. Раздорської, методика портфоліо являє собою “одночасно форму, процес організації і технологію роботи по дисципліні і предназначена для демонстрації, аналізу і оцінки знань, умінь, компетенцій, розвитку рефлексії, осознання студентами результатів своєї діяльності, власної суб'єктивної позиції” [11]. Такий вид контролю ставить перед студентом конкретні цілі та задачі, очевидним є результат, і більш того, портфоліо зіграє вирішальну роль і при подальшому працевлаштуванні студентів. Але введення даної методики потребує реорганізації багатьох складових навчального процесу: включення портфоліо у модульно-рейтингову систему, врахування змісту портфоліо при переході на наступний курс, при вступі в магістратуру й аспірантуру або при матеріальному заохоченні тощо.

В. Наводнов і О. Масленіков наголошують на впровадженні інтернет-екзамену для контролю й оцінки знань у вищій школі, проголошуючи, що це є найбільш оптимальний засіб підвищення якісного контролю з урахуванням швидкості розвитку комп'ютерних технологій, інформаційних систем та їх мобільності й доступності [6, с.15]. Щоб зробити інформаційні технології ведучими контрольно-оцінювальною складовою навчального процесу, необхідні значні матеріальні витрати для відповідного матеріально-технічного забезпечення вищих навчальних закладів, що неможливо здійснити за короткий проміжок часу. До того ж й рівень оволодіння засобами інформаційних технологій викладацьким складом, їх інформаційна поінформованість теж потребує вдосконалення. Але подібні складнощі не повинні стати перешкодою чи відмовою від впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі. Звісно час, коли подібний вид контролю замінить стандартний, неблизький, але це не заважає хоча б частково, періодично використовувати його у навчальному процесі.

Доцільність і актуальність використання інформаційних технологій очевидна, це інтенсифікує навчальний процес, цікаво студентам, а головне зростає продуктивність навчання. Впровадження інформаційних технологій для контролю й оцінки знань студентів повинно сприяти створенню таких умов, за яких студенти матимуть можливість проявити творчо набуті знання, вміння та навички. Багато в чому такий контроль є також навчальним засобом, а не тільки контролюючим і діагностуючим.

Аналіз сучасних діючих підходів до контролю й оцінки якості знань студентів дозволив виокремити серед найважливіших проблем контрольно-оцінювального процесу, що на сьогодні залишаються не до кінця вирішеними, наступне:

- відсутність загальних точних критеріїв та стандартів єдиного оцінювання, загальноприйнятих вимірників якості знань та шкал оцінювання. Тому має місце дисбаланс між якістю навчання та кількісними еквівалентами у різних вищих навчальних закладах;
- не всі результати навчального процесу (знання, практичні вміння, навички, компетенції) мають чіткі визначення, та, відповідно, відсутні однозначні кількісні форми виразу рівня їх оволодіння студентами;
- суперечність традиційних засобів та методів контролю й оцінювання знань студентів з сучасними технологіями навчання;
- недостатній зв'язок контрольно-оцінювальної діяльності з новими інформаційними технологіями;
- несистематичне використання індивідуальних підходів під час поточного контролю навчальних досягнень студентів;
- недостатнє використання методів взаємоконтролю, самоконтролю, самокорекції та самооцінки навчальних досягнень;
- як оцінювати якість знань студентів: порівняно до їх успіхів між собою в межах академічної групи чи потоку; як міру відповідності держав-

ним стандартам, розроблених централізовано у вигляді критеріїв оцінювання; а, можливо, через оцінювання вмінь використовувати набуті знання на практиці;

– присутність суб'єктивізму в оцінюванні студентів та відсутність важелів його уникнення. Недостатній рівень об'єктивності, незалежності, відкритості та прозорості оцінювання якості знань;

– несистематичне використання механізмів оцінювання якості навчання у максимально демократичних формах, що заважає творчій співпраці студента та викладача;

– як підвищити стимулюючу та розвивальну функції контрольно-оцінювального процесу визначення якості знань студентів.

Висновки. Таким чином, проаналізовані підходи до контрольно-оцінювальної діяльності студентів щодо якості знань унаочнюють вплив розвитку інформаційних технологій та загальноєвропейських тенденцій в цьому напрямку. Але, незважаючи на значні позитивні зрушення та урізноманітнення методів контрольно-оцінювального процесу, ряд питань залишаються проблемними та вимагають подальшого вивчення.

Список використаних джерел

1. Бим-Бад Б.М. Педагогический энциклопедический словарь / Бим-Бад Б.М. — М., 2002. — 429с.
2. Болотов В.А. Системы оценки качества образования: Учебное пособие / В.А. Болотов, Н.Ф. Ефремова — М.: Университетская книга; Логоса, 2007. — 192с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко — К.: "Либідь". — 1997. — 376с.
4. Горлушкіна Н.Н. Педагогические программные средства / Горлушкіна Н.Н. — СПб., 2002. — 217с.
5. Зварич І. Проблема удосконалення контролю і оцінки знань студентів / І. Зварич // Рідна школа. — 2000. — № 10. — С.43-45.
6. Наводнов В. Федеральний Інтернет-екзамен у системі вищої освіти Російської Федерації / В. Наводнов, О. Масленіков // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2007. — №12. — С.12-15.
7. Наказ МОН України Про затвердження Плану дій щодо вдосконалення викладання дисципліни "Українська мова (за професійним спрямуванням) у вищих навчальних закладах". — Інформ.збірник МОН України №11-12. — Київ: Педагогічна преса. — 2009. — С.21-26.
8. Наказ МОН України Про затвердження Плану дій щодо поліпшення якості хіміко-біологічної освіти на 2009-2012 рр.. — Інформ.збірник МОН України №33. — Київ: Педагогічна преса. — 2009. — С.8-16.
9. Носаченко І.М. Модульно-рейтингова система організації навчання у вищій школі / І.М. Носаченко // Проблеми освіти. — К., 2008. — Вип.54. — С.32-36.
10. Педагогика. Учеб. под ред. Л.П. Крившенко. — М., 2005. — 518с.
11. Портфолио как метод управления индивидуальной образовательной траекторией студента: [Электронный ресурс] / О.В. Раздорская // Южн. федер. ун-т. — Пед.ин-т. — Лабор-я раз-я пед. образ-я в пространстве южн. фед. ун-та. — Науч.-практ. интернет-конфер. "Многоуровневое образование как пространство профессионально-личностного становления выпускника вуза". — Секц.7 Проектирование технологий обуч. и восп. в мно-

гоуровн. образов. пространстве. – Режим доступа к источ.: http://www.rspu.edu.ru/pageloder.php?PageName=science/conferences/conference_ped/section_7.

12. Терехин М.Н. Проверка, оценка и учёт знаний, умений и навыков учащихся (методические разработки для студентов по педагогике) / М.Н. Терехин – М.: МГПИ, 1985. – 254с.

13. Упатова І.П. Різномірні дидактичні завдання як спосіб диференціації навчання. Проблеми підготовки студентської молоді до навчально-пізнавальної діяльності / І.П. Упатова // Проблеми сучасного мистецтва і культури. Зб. наук. пр. – Київ: Науковий світ, 2001. – С. 185 – 189.

Стаття надійшла до редакції 24.07.2010р.

УДК 378.4 (71)

*О.А. Глазкова
магістр,
Криворізький ДПУ*

ГЕНДЕРНА ОСВІТА В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ: ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ

Стаття присвячена вивченню стану впровадження гендерного підходу в інститут вищої освіти Канади, та спрямована на розширення знань про міжнародний досвід з питань гендерної освіти. Автор розглядається практика ведення та особливості двох основних форм розповсюдження гендерних знань у вищих навчальних закладах: жіночих та гендерних студій.

Ключові слова: гендерна освіта, гендерні та жіночі студії

Статья посвящена изучению состояния принципа гендерного подхода, внедренного в институт высшего образования Канады, а также направлена на расширение знаний о международном опыте в вопросах гендерного образования. Автор рассматривает практику ведения и особенности двух основных форм распространения гендерных знаний в высших учебных заведениях: женских и гендерных студий.

Ключевые слова: гендерное образование, гендерные и женские студии

The article is dedicated to the studies of the state of gender approach implemented into the system of higher education in Canada, and is also aimed at knowledge development about international experience dealing with gender education. The author covers the practice and peculiarities of two main forms of gender knowledge spreading in universities and institutes: women and gender studies.

Keywords: gender education, women and gender studies

Постановка проблеми. У ХХІ столітті гендерне питання стає одним із пріоритетних у світовій спільноті. Другу половину минулого століття, коли активізується феміністичний рух, можна вважати точкою відліку для нового розуміння ролі та місця жінки у суспільному житті. За цей проміжок часу у найбільш розвинених країнах світу питання з суто жіночого переростає у розуміння проблеми з позицій гендерної рівності, коли враховується стан та потреби обох статей, і мова вже йде про прагнення до гендерної збалансованості суспільного життя, а не тільки про ліквідацію гендерної дискримінації. У зв'язку з цим робота, присвячена аналізу вже існуючих програм з впровадження гендерного підходу в освіту, які були успішно впроваджені та впродовж років функціонують на теренах закордонних країн, є вкрай необхідним етапом для нашої країни. Ми пропонуємо у ході своєї роботи дослідити досвід Канадських колег, що впродовж десятиліть не тільки займалися розробкою методологічної бази для втілення освітніх програм у життя, а й активно допомагали нашій молодій державі на шляху визначення власних принципів гендерно збалансованого суспільства, охоче ді-